

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT

Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Olympiáda v českém jazyce, 40. ročník, 2013/2014 – krajské kolo

II. kategorie

Počet bodů:

Jméno: Škola:

Přečtěte si následující text, z něhož vycházejí úlohy 1–5:

Rovněž nebylo lze tvrditi, že by stojící v lesích zásoby dříví byly tak bohaty, aby se dalo očekávat, že se jimi zaplatí úroky a amortizační částky „bankovních peněz“, váznoucích na většině selských statků i drobnějších chalup.

Zato klesla cena skotu na úroveň přímo směšnou – ba ani ovčí kůže neměla ceny, takže Jakub Nelkenduft, žid kůžičkář z okresního města, sem nahoru ani nedocházel.

Želbohu nepřicházel; zachovával zpravidla hospodářům po dvou až třech zlatých, o nichž hospodyně nevěděly, a hospodyním také něco, o čem zas hospodáři nevěděli, čímž těmto byla poskytnuta možnost vydávati za posvícenských nedělí nějaký ten groš na pivo a na honoráře muzikantům, oněm pak zaopatřovati sobě cetky a tretky, jež hlavy rodin pokládaly za zbytečné; i nebyval rušen manželský mír ani z té, ani z oné strany.

(podle K. Klostermanna)

1. Vypište z úryvku tři výrazy vyjadřující možnost (potencialitu), aby přitom každý z nich patřil k jinému slovnímu druhu.

2. a) Určete mluvnické významy (kategorie) vyznačeného podstatného jména:

Ba ani ovčí kůže neměla ceny.

b) Doplňte do následující věty slovo *strach* ve stejném pádě:

Ba ani hospodář nikdy nepocítil _____.

3. Napište, koho (které postavy) v souvětí tvořícím poslední odstavec zadaného textu označuje:

a) tvar zájmena *tento*:

b) tvar zájmena *onen*:

4. Uveďte tři způsoby, kterými je v posledním odstavci textu vyjádřeno, že se daný děj opakoval, a každý z nich doložte příkladem.

5. a) Slovo *kůžičkář*, definované ve starším slovníku jako ‚podomní obchodník s králíčími, zaječími a p. kůžemi‘, označuje zaměstnání. Napište, který název povolání ze čtveřice *kovář – popelář – topenář – truhlář* se z hlediska svého utvoření od slova *kůžičkář* nejvíce liší, a svoji volbu odůvodněte.
- b) Vedle slova *kůžičkář* označovalo zaměstnání osoby také slovo *kožař*, definované ve starším slovníku jako ‚živnostník nebo dělník zpracovávající kůže‘. Slovo *kožař* získalo v dnešní češtině jiný význam. Vysvětlete jej.
- c) Existují také dvojice názvů osob pojmenovávající osoby na základě jejich zaměstnání, zájmu apod., které obsahují stejný kořen, ale mají navzájem odlišný význam. Uveďte tři příklady takových dvojic slov.
- d) Uveďte tři dvojice slov odvozené od téhož slova různými příponami, a to tak, že jedno slovo z každé dvojice pojmenovává osobu a druhé věc.
6. Z úseku *Želbohu nepřicházel až pokládaly za zbytečné* vypište pět slov (popř. tvarů slov), jež by v zapsané podobě mohla být zároveň slovem (tvarem slova) jiného slovního druhu. Slova musí patřit k ohebným slovním druhům nebo k příslovcím, neuvažujte tedy předložky, spojky, částice a citoslovce. U každého vypsání slova určete jeho dvojí slovnědruhovou platnost.
- Vzor: *Ani abeceda není věda.*
věda – podstatné jméno; sloveso (tvar přechodníku přítomného – určení tvaru nemusíte uvádět)

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT
Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Olympiáda v českém jazyce, 40. ročník, 2013/2014 – krajské kolo
II. kategorie

Slohový úkol

A to celé netrvalo ani dvě minuty...

Zpracujte téma libovolnou formou a zadanou větu v něm použijte v libovolné části textu.
Doporučená délka 25–30 řádek.

Krajské kolo OČJ 2013/2014 – 40. ročník – II. kategorie – řešení:

1. Příklady řešení: *byl by* (uznávejte i *by*) / *dalo se* (uznávejte i *nebyval*); *možnost*; *lze*

Bodování: za tři vhodné tvary 2 body, za dva vhodné tvary 1 bod.

Celkem tedy maximálně **2 body**.

2. a) 2. p., jedn. č., žen. rod

Poznámka: Určení vzoru nevyžadujte, protože vzor není mluvnická kategorie (avšak určení vzoru nepenalizujte).

b) *strachu*

Bodování: a) za správné řešení – 1 bod;

b) za správné řešení – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **2 body**.

3. a) hospodyně;

b) hospodáře.

Bodování: za správnou odpověď – 1 bod.

Maximálně tedy **1 bod**.

4. Příklady řešení:

- slovesa nedokonavá násobená, se znedokonavujícími příponami apod.: *nepřicházel*, *zachovával*, *vydávati*, *zaopatřovati*, *nebyval*;

- příslovecná určení: *zpravidla*, *za ... neděli* (s významem ‚každou neděli, o nedělích‘);

- *po dvou až třech zlatých* – předložka vyjadřující opakování děje (v tomto případě distributivní – termín nevyžadujte).

Bodování: za každou vhodně charakterizovanou skupinu s příkladem – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **3 body**.

5. a) *kovář*; příklad vysvětlení: je utvořeno ze slovesa, zatímco ostatní jsou utvořena z podstatných jmen;

b) ‚kožní lékař‘;

c) příklady řešení: *hospodář* – *hospodský*, *houslař* – *houslista*, *knihař* – *knihovník*, *kriminalista* – *kriminálník*, *stavař* – *stavebník*, *strojař* – *strojník*, *vodař* – *vodák*, *zahradník* – *zahrádkář*.

d) příklady řešení: *cukrář* – *cukroví*, *dřevař* – *dřevák/dřevník*, *hrobař/hrobník* – *hrobeček*, *popelář* – *popelník*, *pradlena* – *prádelník*, *stolař* – *stolek*

Bodování: a) za správnou odpověď včetně vysvětlení – 2 body;

při drobných nedostatcích odečtete 1 bod;

b) za výstižné vysvětlení – 2 body;

c) za 3 vhodné dvojice slov – 2 body,

za 1–2 vhodné dvojice slov – 1 bod;

d) za 3 vhodné dvojice slov – 2 body,

za 1–2 vhodné dvojice slov – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **8 bodů**.

6. *zlatých* – podstatné jméno; přídavné jméno;

neděli – podstatné jméno; sloveso [(*ne*)*dělit*];

oněm – zájmeno; sloveso [*oněmět*, popř. *oněmit*];

pak – příslovce; podstatné jméno [*pako*] (kromě toho – nad rámeček zadání – i částice)

sobě – zájmeno; podstatné jméno [,mládě soba‘];

jež – zájmeno; sloveso [*ježit*] (popř. podstatné jméno [‚ježek‘])

Bodování: za 5–6 správně vypsanych a určených (tvarů) slov – 4 body;
za 4 správně vypsane a určené tvary slov – 3 body;
za 3 správně vypsane a určené tvary slov – 2 body;
za 1–2 správně vypsany/é a určený/é tvar slova/tvary slov – 1 bod.
Maximálně tedy **4 body**.

Celkem maximálně 20 bodů.

7. Slohový úkol: Hodnoťte dodržení tématu, plynulost a návaznost textu, vhodný výběr lexikálních prostředků i větnou stavbu. Přihlížejte i k tvaroslovné a pravopisné správnosti.
Bodování: 0–10 bodů. Využijte celého bodového rozpětí.